

La sensualitat lúcida

■ «EXCELSIOR O EL TEMPS ESCRIT»

Autor: Biel Mesquida.

Editorial: Empúries.

Pàgines: 284.

U VICENÇ PAGÈS JORDÀ
n dels trets que caracteritzen la prosa ciencianafra de Biel Mesquida (Castelló de la Plana, 1947) és la sensualitat extrema. Del narrador, dels personatges, de l'escenari, de la sintaxi, de tots els elements del text n'emanen sentors, gustos, músiques, paisatges, sensacions tàctils. La sexualitat i la llengua no són sinó formes que pren la passió pels sentits, el nostre punt de contacte amb el món, amb la carn i amb la idea: «l'amor és fruit del sexe». En la prosa d'aquest autor, que ha viscut en els diversos dominis dialectals per acabar instal·lant-se a Mallorca, ni la sexualitat ni la llengua són estàndard, sinó un constant desfermar-se en espiral.

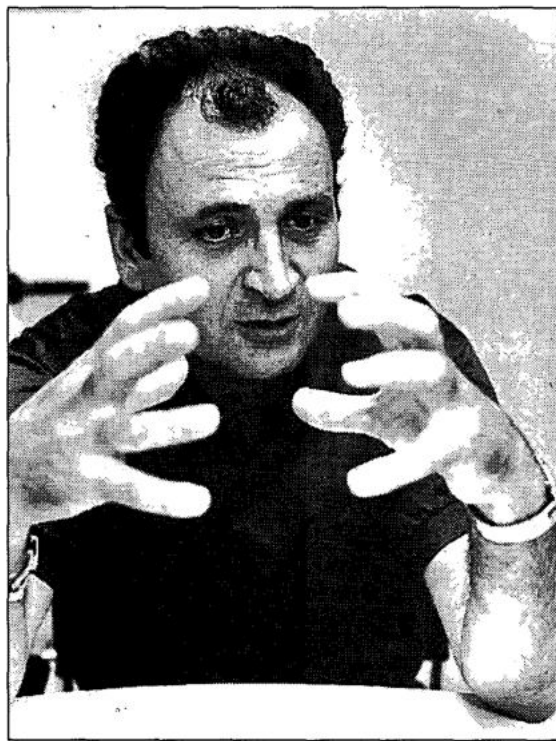
Aquest tret contrasta aparentment amb la tendència a la teorització literària que apareix als seus llibres. Els personatges de Biel Mesquida, des de *L'adolescent de sal* fins al protagonista d'*Excelsior o el temps escrit*, viuen amb intensitat les seves lectures i escriuen textos («plaguetes») on les citacions textuales conviuen amb les experiències dels límits. En un primer moment pot semblar que es tracta d'un recurs de l'autor per distanciar-se del text,

però sospito que es tracta més aviat de vehicular un missatge: la passió dels sentits i la memòria lúcida es complementen, s'enriqueixen i potser es necessiten.

No és el primer cop que les relacions entre pares i fills se situen en el rerefons d'un llibre de Biel Mesquida. L'empremta que deixa l'educació i els models patèrns, la impossibilitat de fugir de les influències familiars fan que només sigui lliure de debò el qui ho ignora tot dels progenitors. A *Excelsior o el temps escrit*, la indagació sobre els pares es fon amb els grans temes de la mort i l'amor.

Un diari i una recerca

L'autor intercala a la novel·la una citació que en facilita l'estructura: «*entrecroisements mélodiques, motifs qui se séparent et se rejoignent, fragments de récit et des pensées qui s'organisent en combinaisons aventureuses et complexes*». En efecte, *Excelsior o el temps escrit* està format per dos grans cursos. El primer és el diari de Toni, un jove mallorquí que dona compte de la malaltia terminal de la seva mare i de les relacions amb un altre jove. El segon curs, escrit en segona persona, descriu una

Biel Mesquida

recerca del pare en un territori no sé si mític o oníric. Un tercer curs, escrit en tercera persona i molt breu, conflueix amb el primer, del qual el podem considerar un afluent. En canvi els dos cursos principals no es relacionen en el pla del contingut, sinó potser en el simbòlic o el metonímic: formen una peça musical contrapuntada amb paral·lelismes subtils i enig-

màtics que recorda l'estructura creuada de *Les palmeres salvatges* de Faulkner.

Les citacions autoexplicatives formen una mena de camí de sirga paral·lel al text. En certa manera, faciliten la feina al lector, i per extensió al crític, ja que Biel Mesquida escriu la novel·la i la comenta alhora. En realitat, tanta senyalització pot produir un efecte bumerang, una barreja de cansament i de frustració: com si el jeroglífic inclogués la solució. En aquesta ocasió, el crític pensava consignar negativament el to fulletonesc del final del llibre, quan va llegir al diari de Toni: «La vostra història em sembla treta d'un fulletó del XIX adaptat a les darreries del XX.» Pot ser ardu trobar una perspectiva no prevista per l'autor, però en aquests últims paràgrafs ho in-

tentaré.

Del màgic al grotesc

Tal com ho veig, el problema no és el fulletó en si, sinó la situació del fulletó en la novel·la. Cadascú té les seves manies. La meua és que els giravolts d'una novel·la han de ser ascendents. Per exemple, si un llibre comença amb una situació edènica literal-

ment immillorable, ha d'acabar amb una catàstrofe còsmica: el Gènesi ja anuncia l'Apocalipsi. Un altre exemple: *Paper de vidre*, d'Antoni Puigverd, narra una mediocritat gens àuria; en arribar a l'últim terç del llibre, la vulgaritat del protagonista dona pas a un vodevil macabre. Es produeix així una ascensió que justifica tota la grisor vital prèvia. En canvi a *Excelsior o el temps perdut*, després de les intercalacions màgiques transcorregudes a l'illa d'Acrollam, els elements fulletonescos del final prenen la forma d'una davallada. Del gris al grotesc la corba és ascendent; del màgic al grotesc és a l'inrevés. Algun passatge del curs màgic també presenta antíclímaxs notables.

L'any 1990, l'editorial Empúries va reeditar *L'adolescent de sal*, una de les novel·les més subversives de la literatura catalana. Simultàniament va editar un recull de contes del mateix Mesquida, *Doi*. Cadascun dels textos d'aquest darrer llibre assumia una de les dues herències de *L'adolescent de sal*: el to underground i la indagació literària. Amb *Excelsior o el temps escrit*, l'autor ha sabut refondre-les en un sol discurs. Salta a la vista que l'escriptura és per a Biel Mesquida «una font de plaers quasi fisiològics», que sovint s'encomanen al lector. Potser l'exigència de tensió narrativa és una romanalla burgesa o decimonònica, però en tot cas és l'única pega que hi he trobat.